

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พัฒนาการของยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็ง
ของชุมชนตามหลักเบญจธรรม
development Community Strengthen Strategies based
on the five precepts

ไพรินทร์ ภูวนา^๑
พุทธิพงษ์ กันทะรส^๒

บทคัดย่อ

ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจธรรม นับได้ว่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน หรือสังคม ด้วยกระบวนการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ นำสู่การพัฒนาชุมชน และ แก้ไขปัญหาของชุมชนบนฐานของความสงบสุข ร่มเย็น การพึ่งพาตนเอง และการพึ่งพาซึ่งกันและกันของคนในชุมชนตามแนวพุทธ ภายใต้บริบทที่สังคมในยุคปัจจุบันควรจะมีได้แก่ความเมตตากรุณาต่อกัน ปราศจากการเบียดเบียน, การประกอบสัมมาอาชีพไม่คดโกงกัน, ความสำรวมอินทรีย์ ระวังไม่ผิดศีลข้อสาม, ความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน, และความมีสติในการดำเนินชีวิต, จึงนับว่าเป็นยุทธศาสตร์ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาที่จะสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นได้ในชุมชน ภายใต้หลักเบญจธรรมห้าประการ

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์, หลักเบญจธรรม, ภายใต้สังคมเข้มแข็ง สงบสุข.

Abstract

Creating a strategic strengthening of community-based primary dharma. Since that is both art and science to strengthen them in the community or social learning into practice. Led to the development of the community and address the issue of community-based peace peaceful self-reliance and interdependence of the Buddhist community. Under the present social context, it should also have compassion for each other. Free of persecution, assembly livelihood are not corrupt, organic fixation. Third, careful not wrong, honestysincerity to each other, and a sober lifestyle. It is the strategic guidelines of the religion to strengthen their place in the community. Under the five main dharma

Key word : strategic, core dharma, under strong social peace and ease.

บทนำ

พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทยเป็นเวลานานพันกว่าปี คนไทยถือเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และมีอิทธิพลต่อสังคมไทยทุกๆด้าน ความเป็นพุทธมีความเข้มข้นตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ความเจริญก้าวหน้าจากดินแดนตะวันตกได้เข้ามาพร้อมการเดินทางมาติดต่อค้าขาย การล่าอาณานิคม การเผยแผ่ศาสนาที่มาพร้อมกับการเจริญสัมพันธไมตรี ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของชาวไทยที่ละน้อย ด้วยความเปิดใจกว้างรับวัฒนธรรมอื่น ๆ ทำให้ความยึดมั่นในวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนไทยต้องเผชิญกับการรุกรานของลัทธิบริโภคนิยม ซึ่งหลังไหลทะลุทะลวงเข้ามา ความสำนึกของคนในชาติมีกำลังอ่อนลงโดยไม่รู้ตัว คำว่า “พุทธ” จึงเป็น

^๑ หัวหน้าสาขาวิชาหัวหน้าสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

^๒ ผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ รก. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพียงสัญลักษณ์ของกลุ่มชนเท่านั้น ความเข้มแข็งของสังคมที่กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวที่ถูกสังคมนำมาเปลี่ยนแปลงเป็นไป สังคมไทยอ่อนแอลงถูกรอบำด้วยค่านิยมหลายด้าน การใช้ชีวิตที่มิได้นึกถึงความเป็นพุทธศาสน์ที่เกิดขึ้นและสังคมนำมาทุกยุคทุกสมัย ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นทำให้รัฐบาล หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษาหันกลับมาทบทวนแนวทางในการพัฒนาประเทศว่าจะเดินทางไปทิศทางใด จึงจะเหมาะสมกับสังคมไทย จึงได้มีการกำหนดแนวทางที่ใช้ความเป็นอยู่ดั้งเดิมที่แฝงไปด้วยความผูกพันกับศาสนา และวัฒนธรรมที่เคยถูกมองว่าเป็นความล้าสมัย กลับมาเป็นแนวทางที่ต้องเดินอีกครั้ง เช่น โรงเรียนวิสุทธิพร ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนคุณธรรม นับเป็นบทบาทที่สำคัญอีกครั้งหนึ่งที่แสดงถึงความพยายามนำแนวคิดที่เคยมีมาแต่อดีตซึ่งศาสนาเคยให้ผู้คนมาแล้ว เพราะวัดในอดีต ไม่ได้สอนเรื่องจิตใจอย่างเดียว หากแต่ยังอำนวยการประโยชน์ทางวัตถุแก่บุคคล เช่น เป็นแหล่งสมบัติกลางแก่ชุมชนสามารถหยิบยืมมาใช้ได้ นอกจากนั้นพระยังเป็นหมอหรือครูวิชาทางโลกแล้ว บางครั้งพระสงฆ์ยังเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชน เช่นการสร้างถนนหนทาง ขุดบ่อน้ำ อีกทั้งยังเป็นแหล่งสงเคราะห์ปัจจัย ๔ แก่ชาวบ้านที่ยากจน ใครที่อยากมีศรีสุข ก็นิยมมาทำบุญที่วัด ในด้านสังคมนั้นวัดยังเป็นสถานที่พบปะ ประชุม สังสรรค์ ในคราวที่มีงานเทศกาลต่าง ๆ นอกจากนั้น พิธีกรรมต่าง ๆ ยังสามารถหล่อหลอมจิตใจของชาวบ้านทุกคนเป็นหนึ่งเดียวกันได้ แม้กระทั่งยามมีข้าศึกศัตรูเข้ามารุกราน ยังได้อาศัยพระผู้ทรงวิทยาคมเป็นเป็นศูนย์รวมจิตใจให้มีความกล้าหาญปกป้องถิ่นกำเนิดของตน สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่อยู่ในความทรงจำของคนไทยมานาน คำว่า พัฒนาการของยุทธศาสตร์การเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งตามหลักพุทธธรรม จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ทุกคนมองเห็นว่าน่าจะเป็นทางออกหนึ่งของสังคมไทย

บทความนี้ผู้เขียนจึงมุ่งเสนอแนวคิดเพื่อสร้างความเข้าใจในแง่มุมหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งตามหลักพุทธธรรม ในอดีตสังคมไทยที่ยึดหลักตามแนวพระพุทธศาสนา มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ณ ปัจจุบันแนวคิดของผู้คนเปลี่ยนไปเห็นความสำคัญลดลง ชุมชนหากไม่เข้าถึงหลักธรรมแล้วก็เกิดปัญหาสังคมก่อขึ้นจากสาเหตุปัญหาต่างๆที่ไร้ทางแก้ไขที่ถูกต้องเหมาะสมตามบริบทของสังคมไทยอันเป็นสังคมของพระพุทธศาสนา การสร้างความเข้าใจในหลักการของการสร้างความเข้มแข็งตามแนวพุทธธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็ง และเจริญก้าวหน้าของชุมชนและสังคมให้พัฒนาอย่างยั่งยืน

พัฒนาการ หมายถึง (Development)

พัฒนาการ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านวุฒิภาวะของอวัยวะระบบต่างๆและตัวบุคคล ทำให้เพิ่ม ความสามารถของบุคคลให้ทำหน้าที่ต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทำสิ่งที่ยากและซับซ้อนยิ่งขึ้นได้ ตลอดจนการเพิ่ม ทักษะใหม่และความสามารถในการปรับตัวในภาวะใหม่ของบุคคลนั้น

ความหมายของยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ หมายถึง ทิศทางหรือแนวทางปฏิบัติตามพันธกิจและภารกิจ (Mission) ให้สัมฤทธิ์ผลตามวิสัยทัศน์ (Vision) และเป้าประสงค์ขององค์การ (Corporate Goal) ยุทธศาสตร์ที่ดีนั้น จะต้องถูกกำหนดขึ้นตามวิสัยทัศน์ขององค์การอันเป็นผลผลิตทางความคิดร่วมกันของสมาชิกในองค์การที่ได้ทำงานร่วมกันหรือจะทำงานร่วมกัน โดยวิสัยทัศน์นี้เป็นความเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นจุดหมายปลายทางที่องค์การประสงค์จะไปให้ถึง และวิสัยทัศน์นี้มีการแปลงออกมาเป็นวัตถุประสงค์ (Objective) ที่เป็นรูปธรรม และสามารถวัดได้ ทั้งนี้องค์การสามารถใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการประเมินผลงานประจำปีงบประมาณ ยิ่งไปกว่านั้นองค์การยังสามารถใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) เพื่อการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้อีกด้วย^๓

^๓ วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคณะ. ศิลปะการกำหนดแผนองค์การสู่ความเป็นเลิศ, (๒๕๔๘ : หน้า. ๗๙)

ลักษณะของปัญหาสังคมไทย

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๔๓)^๔ ได้กล่าวถึงพระพุทธศาสนา เป็นหลักนำทางในการพัฒนา ivo อย่างน่าสนใจว่า ปัจจุบันนี้ ได้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่า การที่จะพัฒนาประเทศให้สำเร็จผลดีบรรลุจุดหมายที่ต้องการได้อย่างแท้จริงนั้น จะพัฒนาเพียงด้านวัตถุอย่างเดียวเท่านั้นไม่เพียงพอประสบการณ์ในการพัฒนา ตลอดเวลายาวนานที่ผ่านมา ได้สอนให้เป็นตระหนักว่า การมุ่งพัฒนาวัตถุภายนอกอย่างเดียว นั้น แม้จะระดมทุนลง ไปอย่างมากมาย ก็ไม่ทำให้สังคมบรรลุความมั่งคั่งรุ่งเรืองและสันติสุขที่แท้จริงได้ ตามวัตถุประสงค์ กลับสร้างปัญหา อย่างมากมาย เช่น

๑. ปัญหาความยากจน ปรากฏว่ามีคนยากจนแร้นแค้นแผ่ขยายทั่วไปทั้งในเมืองและชนบท การกระจาย รายได้ของประชากรไม่ดำเนินไปด้วยดีฐานะทางเศรษฐกิจของคนกลับห่างไกลกันมากขึ้น

๒. ปัญหาด้านสุขภาพ ประชากรขาดแคลนแม้กระทั่งสาธารณสุขขั้นมูลฐาน เกิดโรคระบาดที่ร้ายแรง นอกจากสุขภาพทางกายไม่ดีแล้ว สุขภาพทางจิตก็เสื่อมโทรมลง ชีวิตคนในถิ่นที่เรียกว่าเจริญมีลักษณะสับสนวุ่นวาย คนมีทุกข์ใจมากขึ้น เป็นโรคจิตโรคประสาทมากขึ้น

๓. ปัญหาด้านการศึกษา ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาก็ยังอยู่ในภาวะสัมฤทธิ์ผลได้ยาก เกิด ความล้มเหลวในการจัดการศึกษา ก่อให้เกิดปัญหามากมายในสังคม เช่น ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง ความไม่ ซื่อตรง เป็นต้น

๔. ปัญหาทางการเมือง การพัฒนาประชาธิปไตยก้าวหน้าไปได้ไม่มากกว่าถอยหลัง

๕. ปัญหาด้านจริยธรรมคุณธรรม ผู้คนไม่มีระเบียบวินัย เช่น ระเบียบวินัยในการใช้รถใช้ถนน อุบัติเหตุมี สถิติสูงอย่างน่ากลัวยิ่ง เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จนทำให้คนส่วนมากเกิดความหวาดกลัว อาชญากรรมยังแพร่หลาย คดีปล้น ชก่า ช่มชู้ ที่ร้ายแรงปรากฏขึ้นบ่อย เป็นต้น

๖. ปัญหาด้านวัฒนธรรม มีความเสื่อมโทรมทางด้านวัฒนธรรม มีค่านิยมที่ไม่พึงปรารถนาและไม่เอื้อต่อ การพัฒนา เช่น ค่านิยมบริโภคและความนิยมฟุ้งเฟ้อแผ่กระจายทั่วไป

๗. ปัญหาทางเพศและอบายมุข มีปัญหาทางเพศเพิ่มสูง มีอัตราคนถูกข่มขืนสูง อัตราการหย่าร้างสูงขึ้น อบายมุขระบาดทั่วไป ทั้งในกรุงและชนบทประชากรฝากความหวังไว้กับการพนันในรูปแบบต่างๆ และหมกมุ่นจน ยากที่จะแก้ไขเยาวชนมากมายทำลายอนาคตของตนเองและก่อปัญหาแก่สังคมโดยเป็นผลสืบเนื่องจากการติดยาเสพติด

๘. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมทวีสูงขึ้น ป่าไม้ถูกทำลายไปมาก ดินน้ำลำธารร่อยหรอ ลง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล แผ่นดินแห้งแล้ง ทำให้ทำการเกษตรยากลำบากมากขึ้น ส่งผลต่อความยากจน แร้นแค้นยิ่งขึ้นไปอีก ประสบปัญหาทางการตลาด มีการเอารัดเอาเปรียบกันมาก เกิดมลภาวะทั้งในดิน ในน้ำ และ ท้องฟ้า คุณภาพชีวิตและสุขภาพของประชากรทั่วทุกคนบทรียนจากการพัฒนาสอนให้รู้ไว้ว่า การพัฒนาจะต้อง ดำเนินไปอย่างรอบด้านและอย่างทั่วถึง ไม่ใช่มุ่งพัฒนาแต่เพียงด้านวัตถุอย่างเดียว

ความหมายของพุทธธรรม

พุทธธรรม หมายถึง คำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ และนำมาเผยแผ่สั่งสอนบุคคล ทั่วไปพระพุทธธรรมใน พระพุทธศาสนามีเป็นจำนวนมากครอบคลุมตั้งแต่เรื่องพื้นฐานในการดำเนินชีวิตจนกระทั่งถึงเรื่องสูงสุดที่เป็น จุดหมายของพุทธศาสนา คือ นิพพาน พุทธธรรมทุกเรื่องล้วนแต่มีคุณค่าต่อชีวิตและสังคมทั้งสิ้นเช่นทำให้เกิด ความสุข ความเจริญ แก่ผู้ปฏิบัติเกิดความสงบเรียบร้อยแก่สังคม^๕

๖. ความหมายของเบญจธรรม

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร : โรง พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

^๕ พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). ทางสายกลางของการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๐.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เบญจธรรม เป็นหลักธรรมที่ควรปฏิบัติ มี ๕ ประการ ได้แก่^๒

๑. เมตตากรุณา คือ บุคคลใดที่มีเมตตาอย่าอ้อมไม่ฆ่า หรือเบียดเบียนสัตว์ ด้วยรู้ว่าทุกชีวิตย่อมมี ความรัก ตัวกลัวตายเช่นเดียวกับเรา ทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ ๑
๒. สัมมาอาชีวะ คือ ประกอบอาชีพที่สุจริต มีรายได้ รู้จักใช้จ่าย และที่สำคัญรู้จักคำว่าพอดี และมี หิริโอตตัปปะ คือ ความละอาย และเกรงกลัวต่อผลของบาป จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ ๒
๓. ความสำรวมอินทรี คือ ระมัดระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ทำให้ ความใคร่ในกามคุณ คือ การ ติดในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ลดน้อยลง เมื่อความสำรวมเกิดขึ้น จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ ๓
๔. ความซื่อสัตย์ คือ การพูดความจริง เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการมูสาหา ทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ ๔
๕. สติ คือ การรู้สึกรู้สูกำลัง ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายกุศล ทำให้ชีวิตไม่ประมาท เพราะรู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว ทำให้ ไม่เกลือกกลั้วกับสิ่งที่จะทำให้ชีวิตตกต่ำ เช่น สุราเมื่อกินดื่มก็ทำให้มีเมามาและขาดสติ การมีสติจึงทำให้ไม่ผิดศีล ข้อที่ ๕

วิเคราะห์หลักเบญจธรรมกับการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

สังคมจะเข้มแข็งได้นั้นอาจจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบมากมายที่เป็นพื้นฐาน ทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจอาชีพ รายได้ การเมืองการปกครอง แต่ตามแนวทางพระพุทธศาสนาแล้วหากชุมชนยึดหลักเบญจธรรม ๕ ประการนี้มาปฏิบัติแล้วก็จะหลักประกันอีกประการหนึ่งที่จะสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นอย่างแน่นอน เบญจ ธรรม๕ข้อนี้ คือ

เมตตากรุณา คือความรักการมีความรัก ความเมตตา ต่อเพื่อนมนุษย์ และสรรพสิ่งทั้งหลาย สิ่งที่เป็นตัว เสริมความรัก ความเมตตา ก็คือ วิชาการคิดแบบสวหาเหตุปัจจัยที่สามารถส่งผลสืบต่อถึงกันโดยตลอด ถ้าบุคคล สามารถเข้าใจถึงองค์รวมซึ่งเป็นเรื่องการมองสรรพสิ่งต่าง ๆ เป็นระบบ บุคคลจะเปลี่ยนวิธีคิด จากการยึดเอาตนเอง เป็นศูนย์กลาง เปลี่ยนเป็นให้ความสำคัญต่อบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลให้พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของ บุคคลได้มีการปรับเปลี่ยนตามไปด้วย และจะทำให้ในชุมชนเกิดความรักความสามัคคี เพราะปราศจากการ เบียดเบียนกันและกัน เมตตาจึงเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนอีกประการหนึ่ง ปัจจุบันสังคมยังต้องการสิ่ง เหล่านี้ เพราะปัจจุบันทำให้คนในสังคมที่ยังขาดความเมตตาปราณี ขาดความเมตตาปราณี ขาดความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกิดการก่อปัญหาต่างๆ เช่นการทำร้ายร่างกาย จิตใจกันและกัน ก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชุมชน ความเมตตากรุณาจึงแนวทางสร้างความเข้มแข็งในชุมชนอีกประการหนึ่ง และ เป็นการป้องกันไม่ให้ผิดศีลข้อที่๑ อีก ด้วย

สัมมาอาชีวะ คือ ประกอบอาชีพที่สุจริต มีรายได้ รู้จักใช้จ่าย และที่สำคัญรู้จักคำว่าพอดี และมีหิริโอตตัปปะ คือ ความละอาย และเกรงกลัวต่อผลของบาป จะทำให้คนในชุมชนต่างก็ประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนกัน ไม่สร้างศัตรู ก็จะทำให้สังคมเข้มแข็ง คนในสังคมสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีรายได้ มีงานทำ พึ่งพาตนเองได้ ด้วย การประกอบอาชีพสุจริตด้วยความขยันหมั่นเพียร ประกอบสัมมาชีพ ตามเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ก่อหนี้ อันจะเป็น สาเหตุให้ทุจริตฉ้อโกง การปล้นจี้ ลักขโมย นำมาสู่การเบียดเบียนกันและกัน ความประกอบสัมมาชีพจะก่อให้เกิด ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ในชุมชนเป็นการสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจในครอบครัว และชุมชน สังคมอีกประการหนึ่ง อีกทั้งป้องกันไม่ให้เกิดการผิดศีลข้อที่๒ ไปในตัว

ความสำรวมอินทรี คือ ระมัดระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ทำให้ ความใคร่ในกามคุณ คือ การติดใน รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ลดน้อยลง เมื่อความสำรวมเกิดขึ้น จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ ๓ ข้อนี้ก็มีความสำคัญไม่น้อยไป กว่าข้ออื่น ๆ คือจะทำให้คนรักครอบครัว พอใจในสามีภรรยาของคนไม่ไปเล่นชู้ชาวบ้าน ไม่ผิดลูกเมียคนอื่นอันจะ เป็นสาเหตุก่อให้เกิดทั้งความแตกแยกในครอบครัวตนเอง และสร้างความไม่พอใจให้กับครอบครัวผู้อื่น ก่อให้เกิด

^๒ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ความแตกแยกในครอบครัวลุกลามไปถึงชุมชน สังคม เพราะเกิดพฤติกรรมดังกล่าวนี้ ดังนั้นคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม ชุมชนเดียวกัน การไม่รู้จักสำรวมอินทรีย์จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่สร้างความอ่อนแอ และปัญหาขึ้นในครอบครัว และ สังคม คนในสังคมควรพึงระวังเอาไว้จะไม่เป็นการสร้างความแตกแยกเกิดขึ้น อีกทั้งป้องกันไม่ให้เป็นการผิดศีลข้อ ที่๓ อีกด้วย

ความซื่อสัตย์ คือ การพูดความจริง เป็นสิ่งที่ทำให้ไม่เกิดการมั่วสวาท ทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ ๔ มีพุทธภาษิต บทหนึ่งกล่าวไว้ว่า “ สจฺเจน กิตฺติ ปุโปติ ” แปลว่า “ คนเราจะบรรลุถึงเกียรติได้เพราะความสัตย์ ” นั้นก็ หมายความว่า คนที่จะมีเกียรติ ย่อมต้องเป็นคนที่มีความสัตย์ซื่อ จึงจะเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในสังคมได้อย่าง จริงใจ โดยไม่ต้องไม่เสแสร้งแกล้งทำ

ความซื่อสัตย์ เป็นคุณธรรมที่จำเป็นต่อทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็นความซื่อสัตย์ในระดับไหนก็ตาม จะต้องมีการ ปลุกฝังหรือสอนเยาวชนรุ่นหลังให้ประพฤติปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะ หากคนในสังคมขาดคุณธรรมข้อนี้เมื่อใด สังคมก็จะ วุ่นวาย ไม่สงบ คนจะเอาไรต์เอาเปรียบกัน และเห็นแก่ตัวมากขึ้น จนก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมาอีกมากมาย ดัง ตัวอย่างที่กลุ่มประชาสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม จะขอยกมาให้เห็น ดังนี้

- การไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง เช่น เราตั้งใจว่าจะไม่กินของหวาน ของมันเพื่อลดน้ำหนัก แต่เราก็แอบกิน แม้ คนอื่นไม่ทราบ แต่เรารู้ตัวเราดี ผลเสีย คือ เราก็ก้อ้วน และเป็นโรคอื่นตามมา หรือตั้งใจจะอ่านหนังสือ แล้วก็ไม่ได้ อ่าน เพราะมัวไปเที่ยวเล่น ดูหนัง หรือเล่นเน็ต ผลเสียคือ เราอาจจะสอบตก ซึ่งหากเราขาดความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และผิดผ่อนไปเรื่อยๆ ในระยะยาวเราอาจจะกลายเป็นคนขาดระเบียบ ขาดความตั้งใจ กลายเป็นคนทำอะไรไม่ประสบ ความสำเร็จในชีวิต

- การไม่ซื่อสัตย์ต่อครอบครัว เช่น ไปมีชู้ มีกิ๊ก ติดพันนักร้องนักแสดง มีความสัมพันธ์กับคนที่มิครอบครัว แล้ว แม้จะไม่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู แต่ก็จะทำให้ละเลยต่อลูกเมีย หรือสามี สร้างปัญหาในชีวิต ก่อให้เกิดความไม่ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังเป็นที่ถูกเหยียดหยามของผู้อื่น หากเป็นหัวหน้าไปมีสัมพันธ์กับลูกน้อง ก็จะทำให้ ลูกน้องคนอื่นๆขาดความเชื่อถือ หรือหัวหน้าระดับสูงขึ้นไปไม่ให้ความไว้วางใจ เป็นต้น

- การไม่ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน เช่น เป็นข้าราชการ ทหาร ตำรวจใช้อำนาจในทางมิชอบ กระทำทุจริต หรือแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองหรือครอบครัว ก็จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนและบ้านเมืองดังที่เราจะ เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน หรือหากเป็นพ่อค้าแม่ขาย ขวสวนขวานาไม่ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ขายของโกงเขา หรือใช้สารเคมี ที่เป็นอันตราย ฯลฯ ก็จะทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท โรคภัยไข้เจ็บจากสารพิษสะสมในร่างกาย เป็นต้น ซึ่งล้วน แล้วแต่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้เกี่ยวข้องทั้งสิ้น

- การไม่ซื่อสัตย์ต่อมิตร นอกเหนือจากญาติแล้ว เป็นธรรมดาที่คนเราต้องมีการคบหาสมาคมกับผู้อื่น เป็น มิตรต่อกัน และต้องพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งความเป็นมิตรนั้นจะคงทนถาวรอยู่ได้ตลอดไปก็ต้องมีความซื่อสัตย์ ไม่คิดคด ททรยศต่อกัน มิตรภาพจึงจะยาวนาน หากไม่ซื่อตรงต่อกันแล้ว ก็ย่อมจะแตกความสามัคคี ทำให้เราไม่มีเพื่อน หรือ อยู่ในสังคมได้ยากเพราะกลัวคนอื่นจะหักหลังเราตลอดเวลา เป็นต้น

- การซื่อสัตย์ต่อประเทศชาติ เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะหากชาติอยู่ไม่ได้ ประชาชนคนในชาติก็อยู่ไม่ได้ และหากชาติล่มสลาย ก็คือพวกเราที่จะกลายเป็นคนไร้แผ่นดิน ซึ่งคงไม่มีใครอยากให้เกิดขึ้น ตัวอย่างข้างต้น คงจะ ทำให้เห็นแล้วว่า “ ความซื่อสัตย์ ” เป็นสิ่งสำคัญ เพราะหากขาด “ ความซื่อสัตย์ ” แล้ว สังคมคงยุ่งเหยิง เกิดความ หวาดระแวง ไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดความโมโหหยาบไปทั่ว ไม่รู้สิ่งไหนจริง สิ่งไหนเท็จ ถ้าขาดในระดับบุคคลก็จะ กลายเป็นคนไม่น่าเชื่อถือและมีปัญหาอยู่ตลอดเวลา ส่วนในระดับประเทศ ก็จะไร้ซึ่งเกียรติภูมิ เป็นที่ดูถูกของชาติ อื่น ซึ่งความซื่อสัตย์ที่ว่านี้ รวมไปถึงการมี สัจจะ พูดจริงทำจริง ไม่โกหกหรือพูดเหลวไหล พูดคำไหนเป็นคำนั้นด้วย คนเช่นนี้ไปทีใด ย่อมเป็นที่เคารพนับถือว่าเป็นคนมีเกียรติ ข้อสำคัญ ถ้าทุกคนทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ย่อมจะทำให้สังคม และประเทศชาติมีความมั่นคง สงบสุข อันมีผลดีต่อประชาชนคือ ตัวเราทุกคนนั่นเอง

สติ เป็นธรรมมีอุปการะมาก คือทำให้เห็นตัวอยู่เสมอ สตินั้นหากนำมาใช้กับทางโลกทั่วไปก็ย่อมมี ประโยชน์มหาศาลอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ การคิดอ่านย่อมเป็นระบบ จิตย่อมมี

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สมาธิในการทำกิจการงานใด ๆ อารมณ์มักจะเป็นปกติ ไม่ค่อยโกรธ เครียด หรือทุกข์ใจอะไรมา ๆ กล่าวโดยรวมคือย่อมเกื้อกูลชีวิตประจำวันทางโลกได้อย่างดีซึ่งเป็นประโยชน์ที่เห็นได้ชัดเจน ถ้ารู้เนือง ๆ มาก ๆ เข้าจนเป็นมหาสติ ก็จะได้ประโยชน์จากทางธรรมด้วย การที่เรามีสติอยู่เนือง ๆ รู้ตัวบ้าง ไม่รู้ตัวบ้าง ทำอย่างติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน ก็เพื่อให้สติเกื้อกูลต่อการ “เห็นความจริง” ความจริงนี้เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวที่สุดก็คือกายกับใจจุดหมายของการรู้ก็เพื่อให้เห็นความจริง อันได้แก่นิจจัง ทุกขัง อนัตตา ว่ากายและใจของเรานั้นเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และไม่ใช่ว่าเรา หากจะมองในด้านการสร้างความเข้มแข็งแล้ว สติเป็นตัวควบคุมตนเองไม่ให้ประมาทหลงเพลิน ไม่ว่าจะเป็นการพูด การกระทำ ไม่ให้กระทบต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น ทำให้เกิดการคิดดี พูดดี ทำดีต่อกัน ความเข้มแข็งที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับตนเอง เช่น ไม่มัวเมาประมาทในการดำเนินชีวิต เช่น การติดสิ่งเสพติดของมีนเมา การทำงาน ความประมาทในการใช้รถใช้ถนน การดำเนินชีวิตไม่ก่อให้เกิดการผิดกฎหมาย ศีลธรรมอันเป็นเหตุให้ชีวิตล้มเหลวตามมาและก่อให้เกิดการผิดศีลข้อที่ ๕ ตามมาอีกด้วย

บทสรุป

สภาพปัญหาชุมชนสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์ทั้งหลายทั้งปวงมาจากความสับสนวุ่นวายทางจิตใจ ไม่มั่นคงสภาพบริบทในชุมชน มีความเป็นส่วนประกอบ ที่สร้างความอ่อนแอทั้งในสภาพครอบครัว และสังคม การละเมิดศีล ๕ ก็เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้สังคมขาดความเข้มแข็ง ดังนั้นหลักพุทธธรรม จะเป็นกลยุทธ์ในการสร้าง ความเข้มแข็งในสังคม เป็นเป็นศาสตร์ที่จะอธิบายปรัปปัญหาที่ถูกต้อง ช่วยแก้ปัญหา ขึ้นมาความสว่ ความสงบ ในสังคม พัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนตามแนวพุทธ ดังนั้นหลักเบญจธรรม หรือ ข้อควรปฏิบัติ ๕ ประการนั้นจึงเป็นหลักยึดเหนี่ยว เสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้เกิดขึ้นทั้งในระดับ ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติได้อย่างแท้จริง และยังยืน อีกทั้งช่วย แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น พัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนตามแนวพุทธ ตามบริบทของสังคมไทยสืบไป

บรรณานุกรม

๑) ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๐.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____. อรรถกถาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๔๙
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล. ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

๒) ข้อมูลทุติยภูมิ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๕๒. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์ จำกัด, ๒๕๕๖.

วิรัช วิรัชนิการวรรณ. ผศ.ดร. หลักรัฐประศาสนศาสตร์แนวคิดและกระบวนการ. พิมพ์ครั้งที่ ๒ . โรงพิมพ์ธรรมกมลการพิมพ์.

สร้อยตระกูล (ต๋วยานนท์) อรรถมานะ. สาธารณบริหารศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคณะ. ศิลปะการกำหนดแผนองค์การสู่ความเป็นเลิศ, ๒๕๔๘.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ปกิณกรรม, พระมหาเสถียร สุวณฺณจิตฺต พระมหาวิริยะ ธมฺมสารี, [ออนไลน์] แหล่งที่มา :
www.kalyanamitra.org [ค้นคว้า ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙]
พระธรรมเทศนา, พระราชภาวนาวิสุทธิ (ไชยบูลย์ ธมฺมชโย) [ออนไลน์] แหล่งที่มา : www.buddha.dmc.tv
[๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙]